

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування «Державні та
муніципальні фінанси»
на тему: «Доходи місцевих бюджетів: оптимізація формування та резерви
зростання»

Виконавець:
студентка 61 групи ФЕФ,
Щербатюк А.О.

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., ст.викладач,
Коцюрубенко Г.М.

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення.

Діюча система акумулювання доходів місцевих бюджетів України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що відображається нарощуванням обсягів міжбюджетних трансфертів. За таких умов необхідно побудувати нову модель формування доходів місцевих бюджетів, яка забезпечувала б оптимальний фіскальний та стимулюючий ефект, усувала диспропорції бюджетної забезпеченості окремих територій, знижувала напругу міжрегіональних фіскальних відносин та підтримувала ефективність бюджетної системи. Саме це і визначає актуальність обраної теми.

Мета дослідження - розкриття особливостей формування доходів місцевих бюджетів, визначення недоліків та розробка практичних рекомендацій щодо резервів їх зростання в сучасних умовах.

Завдання дослідження:

- 1) на основі аналізу літературних джерел та наукових напрацювань характеризувати економічний зміст доходів місцевого бюджету та їх класифікацію;
- 2) дослідити особливості механізму управління та методів формування доходів місцевого бюджету;
- 3) визначити нормативно-правову базу, що регулює доходи місцевих бюджетів;
- 4) здійснити аналіз динаміки та структури основних податкових та неподаткових надходжень;
- 5) оцінити рівень міжбюджетних відносин в частині формування місцевого бюджету;
- 6) на основі досліджень світового досвіду з урахуванням виявлених проблем обґрунтувати шляхи вирівнювання та розкрити перспективи підвищення ефективності управління доходами місцевих бюджетів.

Об'єкт дослідження - процес формування доходної частини місцевих бюджетів України.

Предмет дослідження - економічні відносини, що виникають у процесі формування доходів місцевих бюджетів.

Методи дослідження: : метод історичного і логічного аналізу літературних та інформаційних джерел з метою дослідження еволюції постановки проблем, порівняльний аналіз документів та наукових джерел, індуктивний і дедуктивний методи, аналогій і моделювання. Для одержання і

реалізації окремих результатів аналізу податкових і неподаткових надходжень місцевого бюджету було використано спеціальні методи дослідження: прогнозування, розрахунково-аналітичні, методи групування, табличні, графічні, інформаційні, статистичні.

Інформаційна база дослідження: монографії та наукові статті вітчизнах і зарубіжних авторів, нормативно-правові акти з питань формування доходів місцевих бюджетів, аналітичні й статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Держкомстату України, Державного казначейства України, звітні дані Департаменту фінансів Одеської обласної державної адміністрації.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань) та 10-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Основний зміст викладено на 65 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 12 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Практика та проблематика формування місцевих бюджетів (на прикладі обласного бюджету Одеської області)» у науковому збірнику «Науковий вісник ОНЕУ» (ОНЕУ, 20-24 листопада 2017 року).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти формування місцевих доходів в сучасних умовах»* розглянуто економічний зміст доходів місцевого бюджету та їх класифікація, механізм управління, методи їх формування та нормативно-правова база, що їх регулює.

У другому розділі *«Аналіз доходної частини місцевого бюджету на прикладі обласного бюджету Одеської області»* проаналізовано склад і структуру доходів місцевого бюджету на прикладі обласного бюджету Одеської області протягом останніх п'яти років, проведено аналіз динаміки і структури податкових доходів та основних неподаткових надходжень, проведена оцінка міжбюджетних відносин в частині формування місцевого бюджету та розраховано основні індикатори фінансової стійкості бюджету.

У третьому розділі *«Шляхи оптимізації доходної частини місцевих бюджетів»* на основі розглянутого світового досвіду для вдосконалення оптимізації та планування доходів місцевого бюджету запропоновано шляхи підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів в умовах нестабільності економіки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1) На основі узагальнення наукових підходів визначено, що доходи місцевих бюджетів – це сукупність грошово-економічних відносин суспільства, що забезпечують формування та розподіл фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а також оптимальний, ефективний розвиток територій, шляхом децентралізованого управління в особі органів місцевого

самоврядування. Питання класифікації доходів саме місцевих бюджетів України менш активно залучається до наукових дискусій на противагу групуванню доходів Державного бюджету. Найбільш суттєвими класифікаційними ознаками доходів місцевих бюджетів на сучасному етапі, які дозволяють систематизувати інформацію для проведення аналізу дохідної частини місцевих бюджетів та оцінки фінансових можливостей адміністративно-територіальних утворень, доцільно вважати такі: за Бюджетним кодексом України, за формою залучення, за методами мобілізації, в залежності від типу повноважень.

2) Практика формування місцевих бюджетів в Україні свідчить про недостатність обсягів власних та закріплених доходів для потреб фінансування виконання власних та делегованих повноважень органів місцевої влади. Тому, Бюджетним кодексом України, регламентовано додаткове джерело доходів – міжбюджетні трансферти.

3) Узагальнюючи аналіз законодавчого забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, необхідно зазначити, що в період становлення системи місцевого самоврядування в Україні і розробки її законодавчих основ вітчизняна практика бюджетного регулювання не була стабільною, що не сприяло зміцненню місцевих фінансів і становленню належних умов для господарювання та розвитку територій. Потребують подальшої законодавчої розробки і деталізації питання розподілу повноважень, компетенції і відповідальності різних рівнів місцевого самоврядування, що дозволить створити об'єктивну основу фінансового забезпечення обласних, районних та міських, сільських бюджетів.

4) Проаналізувавши дохідну базу обласного бюджету Одеської області, можна зробити висновок, що місцеві податки і збори в процесі формування дохідної частини бюджету відіграють другорядну роль. Поряд з цим останніми роками відбувається доволі стрімке зростання частки саме місцевих податків і зборів у доходах бюджету, зокрема плати за землю та єдиного податку. Це дозволяє стверджувати, що економічно ефективні рішення місцевої влади з управління територією, а також її своєчасні дії щодо індексації нормативної грошової оцінки землі виступають надійним ресурсом для зростання податкових доходів місцевих бюджетів.

5) Проведений аналіз неподаткових надходжень свідчить, що механізм розподілу бюджетних ресурсів області на сьогодні не забезпечує потрібного рівня незалежності місцевих органів влади у вирішенні соціально-економічних проблем відповідної місцевості через незначну частку власних надходжень у структурі доходів обласного бюджету. В структурі доходів обласного бюджету частка неподаткових надходжень протягом аналізованого періоду не перевищувала 5%. В умовах фінансової кризи та пов'язаного з нею скорочення обсягів одержавлення ВВП, вказані джерела доходів зменшуються як в абсолютному, так і у відносному вимірах.

6) Оцінка міжбюджетних відносин в частині формування місцевого бюджету показала, бюджет є дотаційним, оскільки у структурі 75,56% займають трансферти, що є безумовно негативним явищем. При формуванні

дохідної частини обласного бюджету Одеської області використовувалися такі види трансфертів: дотації та субвенції.

Розраховані показники фінансової стійкості досліджуваного обласного бюджету протягом аналізованого періоду показали негативні результати. Майже всі коефіцієнти не відповідають пороговому значенню. Однак, коефіцієнти податкової самостійності і спроможності свідчать про збільшення частки податкових надходжень та про спроможність органів місцевого самоврядування податковими надходженнями забезпечити видатки за цей період.

7) Провівши аналіз зарубіжного досвіду в процесі формування та виконання дохідної частини місцевого бюджету, доцільно звернути увагу на шляхи активізації резервів формування доходів місцевих органів влади, а саме: посилення контролю на усіх стадіях бюджетного процесу; провести децентралізацію влади; розширити коло податків та зборів які б безпосередньо справлялися до місцевого бюджету.

8) Провівши аналіз та узагальнивши головні проблеми та шляхи покращення формування та виконання місцевих бюджетів України за доходами потрібно здійснити наступні кроки: розширити доходну базу місцевого бюджету за допомогою запровадження нових місцевих податків; розширити перелік неподаткових платежів, які запроваджуються за рішенням місцевих рад; підвищити результативність управління об'єктами власності що перебувають у підпорядкування органів місцевого самоврядування; ефективний контроль за формуванням і використанням доходів місцевого бюджету; детінізації системи оподаткування і внаслідок цього збільшення доходів до бюджету.

АНОТАЦІЯ
 дипломної роботи «Доходи місцевих бюджетів: оптимізація формування та резерви
 зростання»
 на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня
 магістра (спеціаліста) за магістерською програмою „Державні та муніципальні фінанси ”
 Щербатюк Анастасії Олегівни
 Одеський національний економічний університет
 м. Одеса, 2017 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розглядається економічний зміст доходів місцевого бюджету та їх класифікація, механізм управління, методи їх формування та нормативно-правова база, що регулює доходи місцевих бюджетів.

У другому розділі розглянуто та проаналізовано склад і структуру доходів місцевого бюджету на прикладі обласного бюджету Одеської області протягом останніх п'яти років, проведено аналіз динаміки і структури податкових доходів та основних неподаткових надходжень. Проведена оцінка міжбюджетних відносин в частині формування місцевого бюджету та розраховано основні індикатори фінансової стійкості бюджету.

В третьому розділі розглянуто перспективи використання світового досвіду для вдосконалення оптимізації та планування доходів місцевого бюджету. На основі проаналізованого матеріалу запропоновано шляхи підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів в умовах нестабільності економіки.

Ключові слова:

доходи місцевих бюджетів, податкові надходження, фінансова стійкість бюджету,
збалансування доходів

ANNOTATION

Graduate work «Revenues of local budgets: optimization of formation and
 growth reserves»
 for obtaining an educational-qualification level
 master (specialist) for a master's degree program «government and municipal finance»
 Shcherbatiuk Anastasia
 Odessa national economic university
 Odessa 2017

The paper consist of 3 part .

In first part, a mention should be made economic contents of local budget revenues and their classification, management mechanisms, methods of their formation and legal base which regulates income of local budget.

In second part, the composition and structure of revenues have been reviewed and analyzed on the example of the budget of the Odessa region during the last five years, the analysis of dynamics and structure of tax revenues is carried out and basic non-tax revenues. An assessment was made of intergovernmental fiscal relations as part of the formation of the local budget and the main indicators of financial stability are calculated.

In third part, the prospects of using the world experience for improving the optimization and planning of the local budget are considered. On the basis of the analyzed material the ways of equalization of incomes of local budgets are offered in the conditions of unstable economics.

Keywords:

Revenues of local budget, tax revenues, financial sustainability of the budget, balancing income